

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:2611

av David Lång och Mikael Jansson (SD)

Översyn av sanktioner mot arbetsgivare

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nivån på de ekonomiska sanktionerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fängelsestraff.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om frångående av rätten att delta vid offentliga upphandlingar under en femårsperiod.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ändra reglerna för frångående av rätten till offentligt stöd, bidrag och andra förmåner om arbetaren har tillstånd att vistas i landet men inte har arbetstillstånd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återkallad F-skatt och förbud mot tillståndspliktig verksamhet vid lagöverträdelser enligt sanktionsdirektivet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om solidariskt ansvar mellan arbetsgivaren och arbetsgivarens uppdragsgivare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tre månaders heltidsanställning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagen om lönegaranti.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillfälligt uppehållstillstånd då de för utredningen relevanta illegala arbetarna samarbetar med polisen.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kostnaderna för den illegala arbetarens återvändande.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inspektioner.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av ett register för lagförda i enlighet med sanktionsdirektivet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Rikspolisstyrelsen bör få ökade anslag för att kunna bedriva inspektioner i riskbranscher och hantera anmälningar från Skatteverket.

Motivering

EU har ålagt samtliga medlemsländer att följa ett minimidirektiv gällande sanktioner mot företag som utnyttjar olaglig arbetskraft från tredjeländer. Direktivet riktar sig mot både sanktioner och inspektioner, och det är upp till vart och ett av EU:s medlemsländer att integrera detta i enlighet med landets lagar. Den borgerliga regeringen genomförde direktivet år 2013 i samarbete med Miljöpartiet de gröna (prop. 2012/13:125). Vår inställning är att det inte bara är Sverige som nation vi vill skydda från detta missbruk, utan även individen samt naturligtvis våra rättsregler. Ofta uppdagas det i media hur mer eller mindre oseriösa företag lockar hit människor från länder utanför EU, mot löfte om rimliga löner. När individerna sedan är här ändrar företagen ibland lönevillkoren. Detta kan de göra relativt enkelt eftersom företagen agerar på en arbetsmarknadens bakgård, utan hänsyn till kollektivavtal eller minimilöner. Individerna kan (eller vågar) i sin tur heller inte vända sig till myndigheterna för att få hjälp. De befinner sig i en för dem rättslös del av världen, med endast varandra som sällskap och stöd. Detta fenomen berör dock inte bara relationen mellan anställda och företag, utan även samhället i sig. Människor som vid ett eller annat tillfälle tvingas vända sig till Sveriges omsorg, t.ex. vid sjukdom, blir då en ekonomisk belastning för samhället. Grunden för vårt svenska välfärdssamhälle är att alla genom skatter och engagemang bidrar. Vi vill med denna motion försöka stävja de problem som detta problem ger, inte bara för företaget och individen, utan även för hela vårt samhälle. För att lyckas med detta måste våra lagar i enlighet med sanktionsdirektivet vara anpassade på ett sådant sätt att risken för att bli påkommen är mer kostsam än de vinster företaget kan skapa med olaglig arbetskraft. Så länge sanktionerna inte överväger möjligheten till vinster kommer detta problem aldrig att försvinna.

Sanktioner och straffnivåer

1. Det huvudsakliga syftet med sanktionsdirektivet var att avskräcka ohederliga företagare från att med oskäligen arbetsvillkor anställa och i vissa fall importera illegal arbetskraft. För att uppnå detta syfte måste sanktionerna vara betydligt strängare än de som den borgerliga regeringen genomförde. Vår utgångspunkt är att vi måste göra den upplevda risken för sanktioner större än chansen till förtjänst genom svart billig arbetskraft. Vi menar istället att en nivåtrappa med tre steg bör införas. Företagare som har illegal arbetskraft i upp till 3 månader ska erhålla en sanktionsavgift motsvarande 1 prisbasbelopp. Upp till 12 månader ska företagen betala motsvarande 2 prisbasbelopp och längre än 12 månader 3 prisbasbelopp. Dessa summor räknas i likhet med regeringens förslag per arbetare och är samma oavsett om det gäller en företagsbot, särskild avgift eller sanktioner till fysiska personer.

2. Likaså måste detta kompletteras med fängelsestraff som avskräcker. I Sverige är det inte olagligt att gömma illegala invandrare. Företaget gör därför egentligen inget olagligt så länge individen inte arbetar och erhåller ersättning för detta. Då undanhåller företagen ersättning till staten i form av sociala avgifter såväl som utbetalar svart lön till arbetstagen. Regeringens förslag är att företagare som anställer illegal arbetskraft i allvarliga fall kan dömas till fängelse i upp till 1 år. I skattebrottslagen står det angivet att ”den som på annat sätt än muntligen uppsåtligt lämnar oriktig uppgift till myndighet eller underlåter att till myndighet lämna deklaration” ... kan dömas för skattebrott till fängelse i högst 2 år. Om brottet ”är att anse som grovt, döms för grovt skattebrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år”. Vår inställning gällande straffnivåerna är mot bakgrund av ovanstående resonemang betydligt högre än regeringens förslag. Medan regeringen förespråkar ett straffvärde på fängelse i upp till ett år, ser inte vi någon anledning till att straffet ska vara lägre endast för att den svarta arbetskraften är från ett tredjeland. Fängelse i upp till sex år, dock minst sex månader, är i stället att rekommendera i linje med skattebrottslagen då det i stor omfattning handlar om ekonomisk brottslighet. I normalfallet bör fängelsedomerna uppgå till två år.

3. En annan aspekt på sanktionerna är framtagna av rätten till offentligt stöd, bidrag och andra förmåner. Med motiveringen att det i direktivet föreskrivs att åtgärder som dessa ska tillämpas mot arbetsgivare ”i lämpliga fall”, menade den borgerliga regeringen och Miljöpartiet att åtgärderna inte ska användas då någon har anställt en utlänning som vistas här lovligen men som inte har ett föreskrivet arbetstillstånd. För oss har ett sådant scenario samma innebörd som om individen även inte hade haft tillstånd att vistas i landet generellt då den största risken med illegal arbetskraft är en svart lönedumpningspolitik som vi menar kommer att inträffa oavsett om individen har tillstånd att vistas i Sverige eller ej. Så fort en individ arbetar utan arbetstillstånd,

drabbas individen av ett underläge gentemot arbetsgivaren. Detta öppnar upp för slavliknande löner och orimliga arbetsförhållanden. Vi vill därför att arbetstillståndet ska avgöra om sanktioner ska utdömas eller ej.

Vidare framgår det av regeringens nu bifallna proposition att möjligheterna att effektivt blockera offentligt stöd efter en utdelad sanktionsavgift är ytterst begränsade. Vi förespråkar en modell i enlighet med vad som anförs nedan om offentlig upphandling. En arbetsgivare som får en sanktionsavgift registreras i ett offentligt register och vid utdelning av offentligt stöd ska den beslutande myndigheten ex officio kontrollera mot registret för att se om bidragstagaren har rätt att uppbära offentligt stöd, bidrag eller andra förmåner. Som anförs nedan bör en gallring av registret ske efter fem år, varvid systemet blir konsekvent.

4. Gällande lagen om offentlig upphandling så anser alla parter att dagens möjlighet att utesluta någon från att delta i upphandlingar täcker brott som olaglig arbetskraft. De nuvarande skälen till uteslutning ter sig dock inte självklara som grund för att detta skulle vara möjligt med illegala arbetare. Vi föreslår därför mot bakgrund av vår utformning av sanktionsavgifterna att ett tillägg görs till lagen om offentlig upphandling enligt följande.

* 10 kap. 2 §: att den leverantör som någon gång de senaste fem åren har belagts med en sanktionsavgift för anställning av olagligt vistandes arbetskraft eller inte fullgjort sina åligganden avseende kostnader för återsändande får uteslutas från att delta i en upphandling.

* 10 kap. 1 §: när det gäller leverantör som fällt för brott mot 20 kap. 5 § UtL.

* Både dessa bestämmelser bör förtydligas så att detsamma även ska gälla om en företrädare för en leverantör som är en juridisk person har gjort sig skyldig till något av det ovanstående.

Enligt lagen om offentlig upphandling finns det i dagsläget vissa uppgifter som den upphandlande myndigheten själv ska inhämta. När ett offentligt register inrättas bör lämpligen även myndigheten ha en ex officio skyldighet jämte 10 kap. 4 § att inhämta uppgifter om överträdelse av direktivets förbud.

Att vi vill ha en tydlig femårsgräns är av rättssäkerhetsskäl. En leverantör ska dock efter fem utgångna år återigen kunna delta i en offentlig upphandling. I praktiken innebär det här att efter att en sanktionsavgift har meddelats finns uppgiften i en offentlig förteckning i fem år. Under den tiden är det, liksom vid skatteskulder, inte troligt att leverantören tillåts delta i upphandlingar.

5. Vi föreslår att en näringsidkare som träffats av sanktioner enligt bestämmelserna i detta förslag ska kunna få sitt tillstånd att bedriva tillståndspliktig verksamhet återkallat

av en relevant tillsynsmyndighet. Skatteverket ska även kunna återkalla en F-skattsedel vid överträdelser samt kunna vägra att godkänna en fysisk eller juridisk persons ansökan om F-skatt. Det måste också klargöras att sanktionerna i fråga även ska omfatta juridiska personer fullt ut.

6. Enligt nu gällande ordning ska uppdragsgivare ta ett subsidiärt ansvar då båda leden har genomfört otillräckliga kontroller. Detta menar vi undergräver hela tanken bakom sanktionsdirektivet. Sanktionerna måste avskräcka solidariskt, och båda leden i en företagsaffär måste ansvara för att genomföra tillräckliga kontroller. Företaget ansvarar för att kontrollera sina anställda, och uppdragsgivaren kontrollerar företaget (underentreprenören). Om ingen har gjort dessa kontroller så ska samma sanktioner delas ut till båda parter. Om uppdragsgivaren har gjort tillräckliga kontroller och företaget inte, så blir däremot endast företaget sanktionsskyldigt.

Tvister och återresa

7. Idag gäller en presumtion på tre månader om en tvist mellan en utlänning och en arbetsgivare skulle uppstå kring ersättning. Detta anser vi vara orimligt. Sannolikt är många riskbranscher säsongsbaserade, och det ter sig också sannolikt att en majoritet av de gripanden som kan komma att ske inte endast sker i slutet av säsongen, utan utspritt. I de fall ett gripande görs i början av säsongen, erhåller då arbetaren lön som denne inte har intjänat. Därför vill vi avskaffa gällande presumtion.

8. Vi vill också betona att i händelse av att företaget som har fått sanktioner utdömda mot sig skulle hamna på ekonomiskt obestånd och därigenom gå i konkurs, så måste statens krav på sanktionsavgifter m.m. ges allmän förmånsrätt. Denna består av en prioriteringstrappa, där vi menar att sanktionsavgifter ska prioriteras. Vidare bör det klargöras att en illegalt anställds krav inte omfattas av lagen om lönegaranti, eftersom avtalet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren har slutits på osedliga grunder.

9. Idag finns också en möjlighet att bevilja ytterligare förlängt tidsbegränsat uppehållstillstånd för de illegalt anställda som efter ansökan från en förundersökningsledare samarbetar med polisen i bevisningssyfte. Detta anser vi vara positivt då det är av största vikt att dessa oseriösa företag stoppas. Dock vill vi att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag på en maxgräns för det förlängda uppehållstillståndet. Vår inställning är att en maxgräns bör sättas på en månads tid. Åklagaren kan sedan efter behov för rättsprocessen begära att denna period förlängs, dock max en månad i taget. När utredningsledaren anser att förhör har hållits och bevisning blivit dokumenterad i tillräcklig omfattning ska utlänningen återföras till sitt hemland.

10. Eftersom det i många fall är företagen själva som lockar hit arbetstagarna är det naturligtvis rättmätigt de som ska stå för återvändandekostnaden. I de fall företagen bevisligen inte själva har lockat hit dem, är det ändå företagen som genom arbete håller dem kvar i Sverige och bidrar till deras olagliga uppehälle. Även då bör företagarna stå för utresekostnaderna. Idag antas kostnaderna för utresan uppgå till 60 % av sanktionsbeloppet och därför är inräknade i avgiften. Men Rikspolisstyrelsen har lämnat ett remissyttrande angående den faktiska kostnadsnivån för detta. I Kriminalvårdens årsredovisning 2008 framkom det tydligt att den samlade genomsnittliga kostnaden för dessa människors återvändande är mellan 60 000 och 66 000 kronor beroende på om det är Kriminalvården eller Migrationsverket som hanterar ärendet. Detta är en avsevärd skillnad, och det är anmärkningsvärt att den borgerliga regeringen, som beställde dessa siffror från Rikspolisstyrelsen, valde att bortse från dem. Vi anser att företagaren bör åläggas att utöver sanktionsbeloppet även stå för återvändandekostnader för både arbetaren och eventuella familjemedlemmar och släktingar som har följt den illegala utläningen till Sverige. Detta kanske inte tillhör normalfallet, även om risken finns att detta sker.

Kontroller och anmälningsskyldighet

11. Utöver ekonomiska sanktioner och andra kostnader, fängelsestraff och hantering av själva arbetarna, måste Sverige även ha en omfattande inspektionsinsats. Enligt regeringen bör lämpliga inspektioner utföras av polisen. I dag måste dock inspektioner vara misstankebaserade. Rikspolisstyrelsen anser därför att den i dagsläget inte har befogenheter att utföra arbetsplatsinspektioner. Vår inställning är att Skatteverkets kontrollanter bör få befogenheter att utföra allmänna arbetsplatskontroller. De bör även få befogenhet att på plats utdela de ekonomiska sanktionerna. Polisen bör främst fokusera på undersökningar av vissa riskbranscher. I dag genomför Skattemyndigheten redan ca 32 000 kontroller av bl.a. kassaregisterlagen. Dessa kontroller bedrivs till största delen genom fysiska besök på arbetsplatsen. Vi anser att det är lämpligt att dessa kontrollanter även får rätt att undersöka huruvida arbetskraften får betalt svart eller vitt och om den anställda är beviljad arbetstillstånd i Sverige eller ej.

12. Det är också lämpligt att Sverige inför en förteckning över arbetsgivare som är juridiska personer och som begått någon överträdelse enligt direktivet. Möjligheten att införa ett sådant register framgår av artikel 12.2. En dylik förteckning skulle kunna utgöra underlag vid deltagande i en offentlig upphandling här eller i andra EU-länder och dessutom kunna utgöra underlag vid ansökan om offentliga förmåner, stöd eller bidrag. Rimligen bör en gallring ske av uppgifterna i den förteckningen efter fem år. Vi

föreslår att antingen Kronofogdemyndigheten ges i uppdrag att utforma förteckningen, varvid den skulle kunna inlemmas i deras befintliga register, eller att Skatteverket ges i uppdrag att införa uppgifterna i sitt register. Vi menar dock att Kronofogdemyndighetens register lämpar sig bäst med anledning av hur förteckningen är tänkt att användas och att gallringsreglerna torde bli likartade de som finns för betalningsanmärkningar.

13. Vi vill också begära att regeringen ger polisen större ekonomiska resurser så att de har möjlighet att ta över ärenden som Skatteverket lämnar över till dem i enlighet med kontrollverksamheten. Även om vi vill att Skatteverket sköter en stor del av kontrollerna och utdelningen av sanktionerna så har polisen fortfarande en viktig roll i exempelvis hanteringen av utlänningarna, gripanden samt utredningar. De måste också få ekonomisk möjlighet att bedriva egna undersökningar av riskbransch.

David Lång (SD)

Mikael Jansson (SD)